

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 4, Article Number: 1C0449

EDUCATION SCIENCES

Received: December 2010

Accepted: October 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Semiha Şahin

Mustafa Şahin

Fatma Çek

Erdem Oklay

Dokuz Eylul University

semiha.sahin@deu.edu.tr

mustafa.sahin@deu.edu.tr

Izmir-Turkey

TÜRKİYE'DE KADIN KONULU TEZLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

ÖZET

Bu araştırmada 1980-2009 yılları arasında Türkiye'de kadın konulu tezlerin nasıl bir dağılım gösterdiği incelenmektedir. Araştırmada elde edilen nitel verilerin çözümlenmesi için betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Zaman zaman düşüşler yaşansa da, kadın konulu tez çalışmalarında 1987-2009 yılları arasında önemli bir artış gözlenmiştir. Tez çalışmaları 2006 yılında en yüksek seviyesine (143) ulaşmıştır. Dil açısından Türkçe tezleri İngilizce tezler izlemekte, yazarlarının büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Tez danışmanlıklarını çoğunlukla profesör unvanına sahip öğretim üyeleri yapmıştır. Ankara, İstanbul ve Hacettepe sırasıyla en çok tezin yapıldığı üniversitelerdir. Ankara Üniversitesi bu alanda ilgili tüm konu başlıklarında tez araştırmalarının yapıldığı tek üniversitedir. Sosyo-kültürel açıdan kadın ile ekonomi ve kadın en çok çalışılan konu başlıkları olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kadın Araştırmaları, Türkiye'de Kadın, Kadın Konulu Tezler, Kadın Sorunları

AN ASSESSMENT ON THE DISSERTATIONS OF WOMEN THEME IN TURKEY

ABSTRACT

In this study it is examined the distribution of dissertations with the theme of woman in Turkey between the years 1980-2009. In the study, for the analysis of qualitative data obtained descriptive analysis technique was used. Although there are decreases from time to time, important increases are observed in the dissertation studies upon women between 1987 and 2009. Dissertation studies reached its peak point in 2006 (143). As a language Turkish dissertations are followed by English dissertations and most of the writers are women. Thesis advisors are most of the time academic member with the rank of professor. Ankara, Istanbul and Hacettepe are the universities in which the most dissertations are prepared respectively. Ankara is the only university in which dissertations are prepared upon all the topics of this area. The most studied titles of subjects are women in the sense of socio-culture and economy and women.

Keywords: Woman, Women's Studies, Women in Turkey,

The Dissertations on Women Theme, Women's Issues

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Türkiye tarihinde ilk olarak Tanzimat devrinden sonra kadın ve eğitiminin önemi anlaşılacakla birlikte özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında kadınlara tanınan birçok sosyal ve siyasal hak sayesinde kadınlar bilinçlenmeye başlamış; kadın eğitimine duyulan gereksinim ve kadına olan hassasiyet de daha bir artmıştır. Buna paralel olarak Türkiye’de kadın hareketleri ve çalışmalarında da gelişmeler yaşanmış; sosyal, siyasal ve kültürel açılardan kadınlarla ilgili yapılan aktivite ve araştırmalara Cumhuriyet sonrasında yer verilmiştir.

1960’lı yıllardan sonra Batı’lı ülkelerde yaşanan ve özünde eşitlikçilik olan kadın hareketlerinin başlaması, akademik araştırmalarda olduğu kadar toplum yaşantısında da toplumsal cinsiyet vurgusunun öne çıkmasına neden olmuştur (Kayasü, 1997). Batı’ya paralel olarak Türkiye de 1960’lı yıllarda başlayan kadın hareketi, 1970’li yıllarda sosyal bilimlerde etkisini göstermeye başlamıştır. Feminist hareket içinde yer alan bazı entelektüel kadınların üniversitelere geçmesi ve kadın hareketinin toplumsal yaşamda ciddi bir baskı grubu haline gelmesiyle birlikte sosyal bilimlerin bu duruma kayıtsız kalması mümkün olmamıştır (Tekeli, 1995). 1980’lerden itibaren üniversitelerin çoğalmasının da etkisiyle kadın hareketi içinde yer alan birçok kadının akademik yaşama geçmesiyle kadın haklarına yönelik farkındalığının yaratılması ve korunmasına yönelik bilimsel yolları kullanarak çaba gösterilmesi sürecini hızlandırmıştır. Birbirinden kopuk olarak çalışan kadınlar üniversitelerde bir araya gelmiş, çalışmaların toparlanması ve yürütülmesini kolaylaştırmak için “kadın araştırmalar merkezi” gündeme gelmiştir (Çakır, 1996).

Ecevit (1996) kadın çalışmalarını, kadın konusuna değinen çalışmalar; feminist anlayışın dışında, kadının değişen statü ve konumlarıyla ilgilenen çalışmalar ve feminist bakış açısı kapsamında araştırmalar şeklinde olmak üzere üç grupta ele almıştır. Yazar, kadın çalışmalarını kadın ve aile, kadın emeği, çalışma ve iş yaşamına katılma, kadın ve siyaset, kadın ve şiddet, yasal statü ve haklar, kadın ve eğitim, kültür ve sanat çalışmaları, bilim ve kadın, feminizm ve kadın hareketi, Osmanlı ve Cumhuriyet çalışmaları, kadın ve doğurganlık, kadın ve islamiyet, kadın ve medya, kadın ve cinsellik, sağlık ve beslenme, kadın ve değişme ve globalleşme ve kadın olmak üzere temalaştırmıştır.

Çaha’nın (1948) “Tarih Boyunca Harp ve Kadın” ve Uluçay’ın (1956) “Haremde Mektuplar” adlı eseri Cumhuriyet sonrası kadın çalışmalarının ilk örneklerdendir. Taşkiran’ın 1973 yılında yayınlanan “Cumhuriyet’in 50. Yılında Türk Kadın Hakları”, Hıfzı Veldet Tezer ve Afet İnan’ın 1975 tarihli “Tarih Boyunca Türk kadınının Hak ve Görevleri” ve Muhibbe Darga’nın 1976’da “Eski Anadolu’da Kadın” 1980 öncesi kadın konulu çalışmalar arasındadır.

1980’li yıllarla birlikte kadın çalışmalarında önemli bir artış görülmekte ve Mermin Abadan-Unat 1978-1992, Acar 1983-1994, Aktaş 1988-1997, Necla Arat 1986-1998, Yeşim Arat 1995-1994, Fatmagül Bertay 1984-1996, Serpil Çakır 1989-1994, Yıldız Ecevit 1985-1992; Deniz Kandiyoti 1981-1992, Şirin Tekeli ise 1982-1991 yılları arasında en çok araştırmasına rastlanan yazarlar arasında yer almaktadırlar (Kökalan, 2002).

Kadın araştırmaları konusunda 2006’da Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı tarafından hazırlanan ve İletişim Yayınları arasında çıkmış olan “Kadın Konulu Kitaplar Bibliyografyası 1729-2002” başlıklı çalışmada Türklerin matbbayı kullanmaya başladıkları 1729’dan 2002’ye kadar geçen süreçte kadın konusunda yayınlanmış ve ulaşılabilen bütün kitaplara yer verilmiştir. Çalışmada toplam 3014 yapıta ulaşılmış ve alan yazına katkı sağlanmıştır (KEKBMV, 2006).

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu araştırmada 1980-2009 yılları arasında Türkiye’de kadın konulu tezlerin nasıl bir dağılım gösterdiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Kadın araştırmalarını inceleyen çalışmalar Çakar (1996), Ecevit (1996), KEKBMV (2006) ve Kökalan (2007) tarafından yapılmıştır. Fakat sözü edilen araştırmalarda doğrudan Türkiye’de yapılan tezler ele alınmamıştır. Bu araştırmada tezler tematik bir yaklaşımla farklı değişkenler açısından incelenmiş ve 1980’den sonra yapılan tezlerin farklı boyutlarda profili ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma kadın konulu tezlerin farklı değişkenler açısından incelenerek dağılımlarının çıkarılması, bu konunun farklı açılardan sınıflanmasını ve hangi alanlarda kadının daha çok inceleme konusu yapıldığının belirlenmesi ve eksikliklerin neler olabileceğinin saptanması açılarından katkı sağlayabilecektir. Yıllara göre tez dağılımı ve konularının belirlenmesiyle de Türkiye’de toplumsal ve siyasal gelişmelerin tezlere nasıl yansıdığını ve yıllara göre kadına bakışı ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir. Araştırmanın Türkiye’de sosyal bilimler alanında kadını konu alan tezlerin genel çerçevesini görmek bakımından yararlı olacağı umulmaktadır.

Araştırmada yanıtı aranan sorular şunlardır: Türkiye’de kadın konulu tezler; a) yıllarına, b) yapıldığı üniversitelere, c) yüksek lisans/doktora/sanatta yeterlilik tezi olmalarına, d) danışmanlarının unvanlarına, e) danışmanların ve tez yazarlarının cinsiyetlerine, f) yazım dillerine, g) sonuçlandırıldığı üniversite ve araştırma konularına, h) hangi yıllarda hangi konuların daha çok çalışıldığına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

3. YÖNTEM (METHOD)

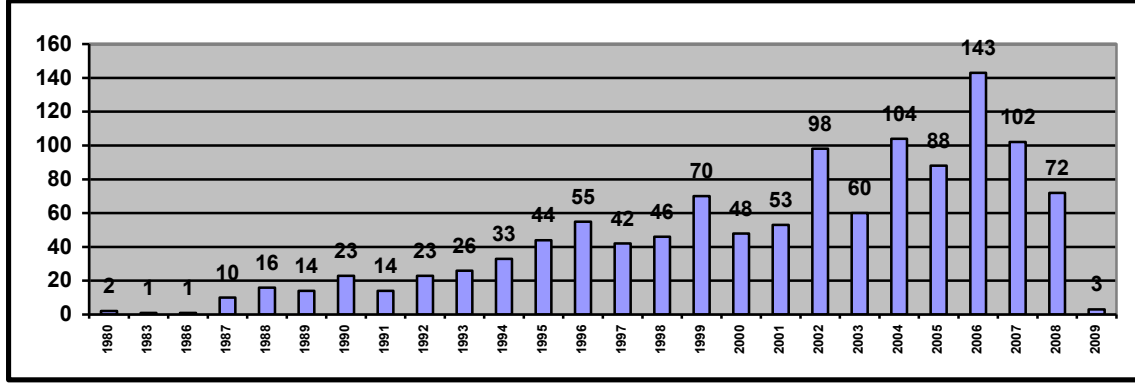
Araştırmada veriler alan yazın incelemesiyle elde edilmiştir. Nitel verilerin analizi için; tematik bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin kodlanması, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması aşamalarını kapsayan betimsel analiz tekniği (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 224-225) kullanılmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında YÖK ana sayfasından ulaşılan Ulusal Tez Merkezi’ndeki basit tarama seçeneğiyle “kadın” anahtar kelimesinde geçen tezlere ulaşılmıştır. Kadın anahtar kelimesiyle yapılan aramada sosyal bilimler alanında yapılmış 1019 yüksek lisans, 164 doktora ve 8 sanatta yeterlilik tezi olmak üzere toplam 1191 teze ulaşılmıştır. Araştırma verileri Türkiye’de 60 üniversite bünyesindeki; Sosyal Bilimler, Eğitim Bilimleri, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Güzel Sanatlar, Türkiyat Araştırmaları, Ortadoğu ve İslam Ülkeleri ve Savunma Bilimleri Enstitüsü’nde yapılan kadın konulu tezler incelenerek elde edilmiştir.

Kadın konulu tezler çalışma alanlarına göre gruplandırılmış ve on tema altında toplanmıştır. Bu temalar, “sosyo-kültürel açıdan kadın”, “ekonomi ve kadın”, “din ve kadın”, “siyasal yaşamda kadın”, “tarihsel süreçte kadın”, “eğitim ve kadın”, “hukuk ve kadın”, “yabancı ülkelerde kadın”, “cinsellik ve kadın” ve “sağlık ve kadın” olarak belirlenmiştir. Ulaşılan tez ve tezlerin yapıldığı üniversite sayısı ele alındığında, üniversite başına yapılan ortalama tez sayısının 20 olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın son iki alt probleminde üniversite sayısının fazla olmasından dolayı ortalama tez sayısının (29) üstünde kadın konulu teze sahip olan üniversitelerle ilgili veriler tablolara yansıtılmıştır. Araştırma sosyal bilimlerde yapılmış tezlerle sınırlandırılmış ve 1980-2009 yılları arasında yapılan tezler kapsam alanına alınmıştır. Araştırma verilerine en son Temmuz, 2009’da ulaşılmıştır.

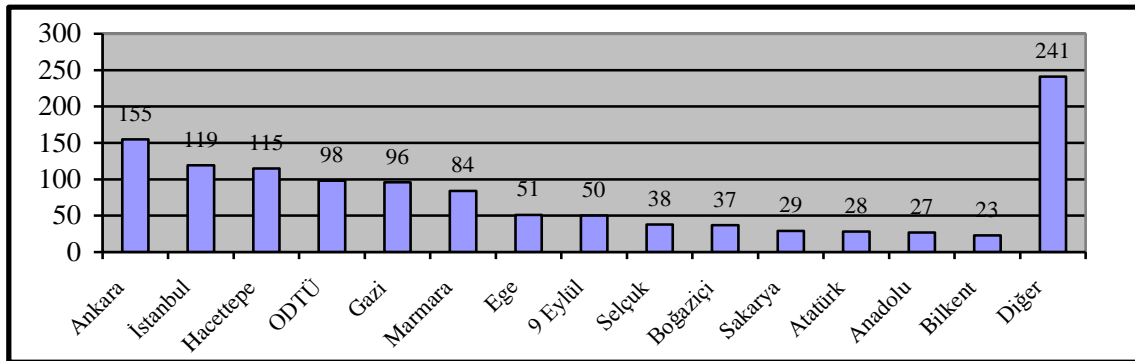
4. BULGULAR (FINDINGS)

Türkiye’de kadın konulu tezler araştırmanın alt problemlerine yanıt verecek şekilde incelenmiş ve veriler grafik üzerinde ifade edilmiştir. Buna göre tezlerin yıllarına göre nasıl bir dağılım gösterdiğine ilişkin veriler grafik 1’de verilmiştir.

Grafik 1. Tezlerin yıllara göre dağılımı
(Graphic 1. Disartations' distribution regarding the years)

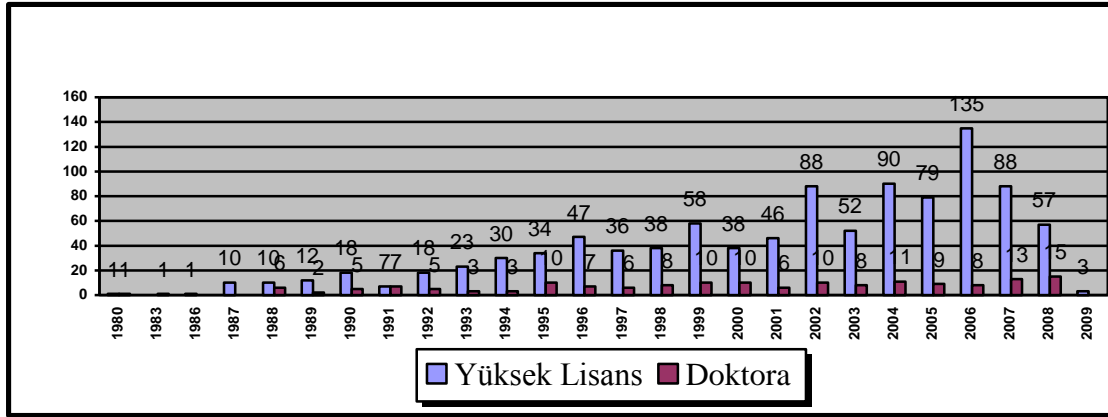
Yapılan tezler yıllara göre incelendiğinde; 1980’den 1986’ya kadar toplam 4 tez, 1987 yılında on, 1996 yılında elli beş, 1999 yılında yetmiş, 2002 yılında doksan sekiz, 2006 yılında yüz kırk üç, tez yapılmış, arada kalan yıllarda iniş ve çıkış olmak üzere 1980’den günümüze toplam 1191 tez ulusal tez merkezinde yayımlanmıştır. Grafikteki veriler incelendiğinde Türkiye’de kadın konulu en fazla tezin 2006 yılında, en az tezin ise 1983 ve 1986 yılında yapıldığı görülmektedir. 2008 yılında kadın konulu tez sayısında azalma görülmektedir. 2009 yılında ise yapılan tezlerin henüz tez arşivine ulaşmamış olduğu varsayılmaktadır. Kadını konu alan tezlerin yapıldıkları üniversitelere göre nasıl bir dağılım gösterdiğine ilişkin veriler grafik 2’de verilmiştir.

Grafik 2. Tezlerin üniversitelere göre dağılımı
(Graphic 2. Disartations' distribution regarding the university)

Araştırmada ulusal tez merkezinde Türkiye’de 60 farklı üniversitede yapılmış kadın konulu teze ulaşılmıştır. Grafik 2’de de görüldüğü gibi Ankara Üniversitesi, 115 tez ile Türkiye’de kadın konulu tez çalışmalarının en fazla yapıldığı üniversite olarak birinci sırada yer almaktadır. Ankara Üniversitesi’ni İstanbul 119 ve Hacettepe 115 tez ile takip etmektedir. Diğer sütununda yer alan

üniversitelerde¹ konu ile ilgili toplam 241 tez hazırlanmıştır. Kadın konulu tezlerin yıllara ve lisansüstü eğitim kademelerine ilişkin bulguları grafik 3'te verilmiştir.

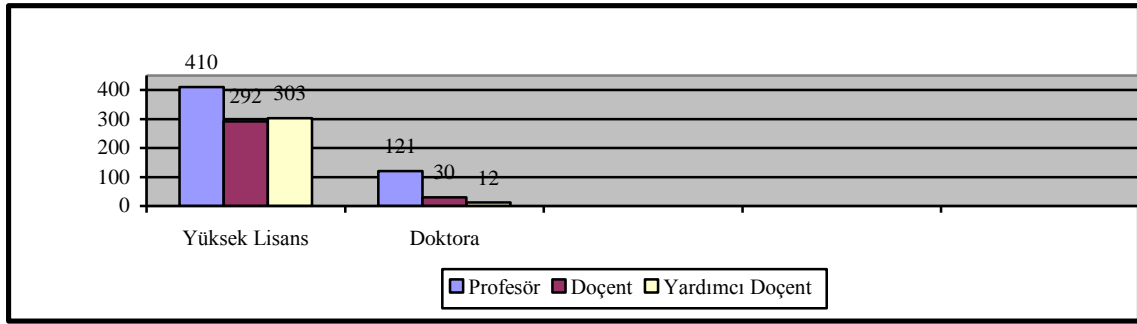
Grafik 3. Tezlerin yıllara ve lisansüstü eğitim alanlarına göre dağılımı

(Graphic 3. Disartations' distribution regarding the areas of postgraduate education)

Grafik 3'te tezlerin yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik lisansüstü alanlarına göre gruplandırılmış olduğu görülmektedir. Buna göre 1980 yılında bir yüksek lisans ve 1 doktora tezi, 1983 yılında bir doktora tezi, 1986 yılında ise bir yüksek lisans tezi yapılmıştır. 1987 yılında yapılan yüksek lisans tez sayısında gözle görülür bir artış söz konusudur. 1991 yılında yedişer yüksek lisans ve doktora tezi yapılmıştır. Bu yıldan sonra yapılan yüksek lisans ve doktora tez sayısında artışlar görülmektedir. İlk Sanatta yeterlilik tezi 1996'da yapılmıştır.

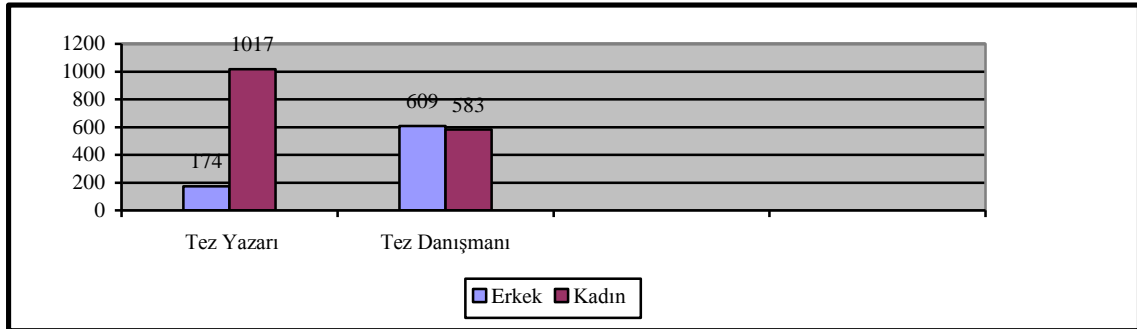
1980 yılından günümüze kadar Türkiye'de kadın konulu 1019 yüksek lisans, 164 doktora ve 8 sanatta yeterlilik tezi olmak üzere toplam 1191 tez yapılmıştır. Tezlerin lisansüstü eğitim alanlarına göre dağılımı incelendiğinde, kadın konulu en fazla yüksek lisans tezinin 135 teze 2006 yılında, en fazla doktora tezinin 15 teze 2008 yılında ve en fazla sanatta yeterlilik tezinin ise 3 teze 2004 yılında yapıldığı görülmektedir. Tezlerin lisansüstü eğitim alanlarına göre danışman unvanlarına ilişkin bulgular grafik 4'te verilmiştir.

¹ İTÜ(15), Mimar Sinan (17), Fırat (15), Cumhuriyet (16), Yüzcüncü Yıl (13), Çukurova (11), Erciyes (14), Pamukkale (8), Fatih (9), Dumlupınar (11), Mersin (6), Akdeniz (5), Dicle (6), Çankaya (4), Süleyman Demirel (9), Muğla (4), Kocaeli (5), Osmangazi (4), İnönü (5), Yeditepe (4), Kadir Has (5), Sabancı (4), Yıldız Teknik (5), Ondokuz Mayıs (7), Koç (3), Onsekiz Mart (5), Mustafa Kemal Paşa (1), Beykent (1), Niğde (2), Balıkesir (1), Başkent (1), Kırıkkale (2), Doğuş (1), Gaziantep (1), Gaziosman Paşa (1), Karadeniz Teknik (2), Maltepe (2), Yaşar (1), Afyon (1), Trakya (1), Harran (2), Sütçü İmam (2), Abant İzzet Baysal (1), Adnan Menderes (2), Uludağ (3) Üniversiteleri olmak üzere toplam 241 tez.

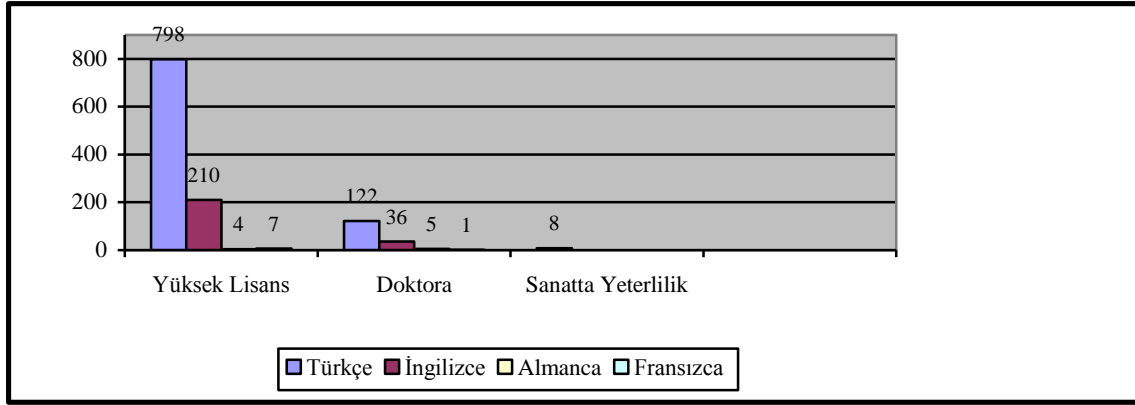
Grafik 4. Tezlerin danışmanların ünvanına göre dağılımı
(Graphic 4. Disartations' distribution regarding advisory' position)

Grafik 4'e göre yüksek lisans tezlerinin 303'ünün danışmanının yardımcı doçent, 292'sinin doçent, 410'unun profesör, 13'ünün doktor olduğu görülmektedir. Doktora tezlerinin 121'inin profesör, 30'unun doçent ve 12'sinin danışmanlığı yardımcı doçentken yalnız birinin danışmanlığı öğretim görevlisi tarafından yürütülmüştür. Türkiye'de kadın konulu yapılmış sanatta yeterlilik tezlerinin birine yardımcı doçent, birine doçent ve altısına profesör ünvanına sahip öğretim üyesi tarafından danışmanlık yapılmıştır. Türkiye'de kadın konulu tezlerin danışman ve tez yazarlarının cinsiyetlerine göre nasıl bir dağılım gösterdiği grafik 5'te verilmiştir.

Grafik 5. Tezlerin yazarlarının ve danışmanların cinsiyetlerine göre dağılımı
(Graphic 5. Disartations' distribution regarding author and advisories' gender)

Grafik 5 incelendiğinde Türkiye'de kadın konulu tezlerin 174'ünün erkek araştırmacılar tarafından, 1017'sinin ise kadın araştırmacılar tarafından hazırlandığı görülmektedir. Türkiye'de kadın konulu tez danışmanlarının cinsiyetlerine bakıldığında ise 609 tezin danışmanının erkek, 583 tezin danışmanının ise kadın olduğu görülmektedir. Bu verilere göre Türkiye'de kadın konulu tez çalışması yürütenler ağırlıklı olarak kadınlardır. Buna karşılık Türkiye'de kadın konulu tezlere daha çok erkek öğretim üyeleri danışmanlık yapmışlardır. Türkiye'de kadın konulu tezlerin yazım dillerine göre nasıl bir dağılım gösterdiği grafik 6'da verilmiştir.

Grafik 6. Tezlerin lisansüstü alanlarına ve yazım dillerine göre dağılımı

(Graphic 6. Disartations' distribution regarding the areas of postgraduate education and languages)

Yüksek lisans tezlerinin 798'i Türkçe, 210'u İngilizce, 4'ü Almanca ve 7'si Fransızca olarak hazırlanmıştır. Doktora tezlerinin ise 122'si Türkçe, 36'sı İngilizce, 5'i Almanca ve biri Fransızca dillerinde hazırlanmıştır. Konu ile ilgili olarak yapılan 8 sanatta yeterlilik tezinin tamamı Türkçedir. Tezlerin yapıldıkları üniversitelere ve araştırma konularına göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Tezlerin üniversitelerine ve araştırma konularına göre dağılımı

(Table 1. Disartations' distribution regarding the university and research issue)

ÜNİVERSİTE ADI	Sosyo-Kültürel	Ekonomi	Din	Siyasal Yaşam	Tarihsel. Süreç	Eğitim	Hukuk	Yabancı Ülkeler	Cinsellik	Sağlık	Toplam
Ankara	85	13	22	5	8	2	6	5	5	4	155
İstanbul	75	20	1	6	8	1	6	1	1	-	119
Hacettepe	93	4	-	2	4	2	1	2	-	7	115
ODTÜ	62	10	-	3	4	-	2	6	7	4	98
Gazi	59	11	1	5	6	10	-	-	-	4	96
Marmara	49	6	6	3	12	1	3	4	-	-	84
Ege	41	1	1	2	1	-	1	-	1	3	51
9 Eylül	29	6	2	1	8	-	1	3	-	-	50
Boğaziçi	18	1	-	1	13	1	-	1	2	-	37
Anadolu	22	1	-	-	3	-	-	-	1	-	27
Selçuk	18	3	12	-	1	-	-	3	1	-	38
Atatürk	15	1	6	-	4	1	1	-	-	-	28
Bilkent	13	1	-	2	5	-	-	2	-	-	23
Sakarya	9	6	6	1	5	-	-	1	1	-	29
Diğer	149	27	24	13	11	3	2	3	2	7	241

Tablo 1'e göre Türkiye'de kadın konusunda en fazla sosyo-kültürel içerikli tezlerin yapıldığı görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi 93 tezle bu konuda en fazla tezin yapıldığı üniversitedir. İstanbul Üniversitesi 20 tezle ekonomi ve kadın; Ankara Üniversitesi 22 tezle din ve kadın; İstanbul Üniversitesi 6 tezle siyasal yaşamda kadın; Boğaziçi Üniversitesi 13 tezle tarihsel süreç ve kadın; Gazi Üniversitesi 10 tezle eğitim ve kadın; Ankara ve İstanbul Üniversitesi 6'şar tezle hukuk ve kadın; Hacettepe Üniversitesi 7 tezle sağlık ve kadın konusunda en fazla teze sahip üniversitelerdir. Yabancı ülkelerdeki kadını 6 tezle ve cinsellik ve kadını 7 tezle en fazla ele alan üniversite Ortadoğu Teknik Üniversitesi'dir. Türkiye'de kadın konulu tez çalışmasının yapıldığı diğer 46 üniversitede en fazla çalışılan alanlar 149 tezle sosyo-kültürel alan, 27 tezle ekonomi ve kadın, 24 tezle din ve kadın, 13 tezle siyasal yaşamda kadın ve 11 tezle tarihsel süreçte kadındır. Tez konularının yıllara göre dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Tezlerin araştırma konularının yıllara göre dağılımı
(Table 2. Distribution regarding the years of dissertations' research issues)

YILLAR	Sosyo-Kültürel	Ekonomi	Din	Siyasal Yaşam	Tarihsel Süreç	Eğitim	Hukuk	Yabancı Ülkeler	Cinsellik	Sağlık	Toplam
2009	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3
2008	40	11	2	5	7	1	1	-	5	-	72
2007	60	-	16	2	14	1	-	3	5	1	102
2006	72	23	9	7	6	5	3	9	8	1	143
2005	58	9	7	5	4	1	1	2	1	-	88
2004	58	7	7	4	12	6	3	2	1	4	104
2003	40	1	7	2	4	-	-	-	1	5	60
2002	57	12	6	6	6	1	3	5	-	2	98
2001	40	3	-	1	6	1	1	-	-	1	53
2000	30	6	6	2	1	-	2	-	-	1	48
1999	47	7	1	2	7	-	3	2	-	1	70
1998	32	3	3	2	1	1	3	-	-	1	46
1997	25	8	1	-	4	1	-	2	-	1	42
1996	38	7	3	2	2	1	-	2	-	-	55
1995	32	2	1	1	3	-	1	2	-	2	44
1994	23	-	4	1	3	-	1	-	-	1	33
1993	12	2	4	1	3	-	1	1	-	2	26
1992	16	5	-	-	1	-	-	-	-	1	23
1991	9	1	1	-	2	1	-	-	-	-	14
1990	19	-	-	-	1	-	-	-	-	3	23
1989	7	1	1	1	1	1	-	1	-	1	14
1988	10	-	-	-	5	-	-	-	-	1	16
1987	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-	10

Tez konularının yıllara göre dağılımına bakıldığında, ilk tezlerin 1980 yılında sosyo-kültürel açıdan kadın ve ekonomi ve kadın üzerine yapıldığı görülmektedir. Tablo 2'ye göre 1987 yılında sosyo-kültürel açıdan kadın alanında 8 tez ve ekonomi ve kadın alanında 2 tez ile Türkiye'de kadın alanında yapılmış tez sayısında gözle görülür bir artış görülmektedir. 1990-2008 sosyo-kültürel açıdan kadın alanında tezlerin sayısının giderek arttığı yıllardır. Özellikle 2002-2008 arası bu artış hızlanmış 72 tezle 2006, 60 tezle 2007 bu alanda en çok tez yapılan yıllar olmuştur. Diğer alanlarda da yapılmakla

birlikte kadın ve ekonomi alanında 2006 yılında 23, din ve kadın alanında 2007 yılında 16, tarihsel süreçte kadın alanında 2007 yılında 14 tez yapılmıştır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Kadın konusunda ulaşılabilen ilk tez çalışması biri yüksek lisans, diğeri doktora olmak üzere 1980 yılına aittir. Bu tezlerin kadın konusunda yapılan ilk tezler olup olmadığı bilinmiyor. Çünkü YÖK dokümantasyon merkezinde tezler 1980'den itibaren verilmektedir. 1981, 1982 ve 1985 yıllarında kadın konusunda çalışmaların yapılmadığı, 1983 ve 1984 yılında yalnızca birer çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Sözü edilen yıllarda kadın konusuyla ilgili tezlerin yapılmaması ülkenin içinde bulunduğu askeri dönemin etkisi ve üniversiter yapının henüz kurumsallaşma aşamasında olmasıyla açıklanabilir. Aynı dönemde diğer alanlarda da yeterli çalışma yapılmamış olması bu savı doğrular niteliktedir.

Bu tezlere paralel bir şekilde 1978 Nermin Abadan Unat'ın düzenlediği uluslararası kadın toplantısında genç akademisyenlerin sunduğu bildirilerin bir kitaba dönüştürülmesi, 1982 de "Kadın Sorunları" toplantısı (Kökalan, 2007) bu yıllarda az da olsa kadın konusunda bilimsel etkinliklerin başlamasının bir örneği olarak gösterilebilir.

Zaman zaman düşüşler yaşansa da, kadın konulu tez çalışmalarında 1987-2006 yılları arasında önemli bir artış gözlenmiştir. Kadın konulu tez çalışmaları 2006 yılında 143 teze en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Akademik çalışmalar her geçen dönemde artarak çoğalmaktadır. Bu bakımdan kadın çalışmalarındaki artış olağan gibi görünse de konuya olan ilginin de daha artmış olduğu söylenebilir. 1980'lerden sonra kadınların üniversite sayısını artmasıyla da birlikte üniversitelerde çalışmaya başlamaları kadın çalışmalarının üniversitelerde artmasının önemli bir nedeni olarak görülebilir (Çakır, 1996; Tekeli, 1995).

1945'lerden başlayarak 1980'li yıllarda sosyal bilimlerde pozitivist yöntemi referans alan sosyoloji, ekonomi gibi alanlarda sosyal bilimlerin geleneği oluşmaya başlamış (Kızılçelik, 2001); bu yıllarla birlikte bilim dünyasında sosyal bilimlerin derin bir bunalıma girmesi tartışılmış; özellikle de sınıf, cinsiyet ve etnik köken gibi alanlarda siyasal ve toplumsal koşullar değişime uğramış ve soyuttan çok günlük sorunların irdelenmesine önem verilmiştir. Kadın araştırmalarının bilimsel yöntemlerle yaygınlık kazanmasında bu durumun da etkisinin olabileceği hesaba katılmalıdır (Iggers, 2000).

Buna paralel olarak 1980'lerin ikinci yarısından sonra dünyaya açılmaya başlayan Türkiye'de hem ülke içindeki kadının istemleri hem de daha sonraki yıllarda AB müktesebatıyla dışsal etkilerle yapılan düzenlemeler sonrasında kadınlar pek çok kazanıma sahip olmuştur. Bu süreçte Türkiye'de kadın adına pek çok ilklerde yaşanmıştır. 1987 yılında DPT'ye bağlı "Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu" ile başlayan ve 1990'da "Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı" adı altında Başbakanlığa bağlı kurum haline getirilen "Kadın Sorunları Genel Müdürlüğü", 1991'de kadın sorunlarıyla ilgilenen devlet bakanlığına bağlanmıştır. Batı'ya uyum sağlama kapsamında devlet tarafından modernleşme sürecinde oluşturulmuş bu kurum, uzun bir süreçte değişik yapılanmalarla birlikte 2003'den sonra tekrar "Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü" adıyla Başbakanlığa bağlı olarak işlevine devam etmektedir (KSGM, 2010).

1989'da İstanbul, 1993'de ODTÜ ve 1994'de Ankara Üniversitesinde ilk kez "Kadın Araştırma Merkezi" ile 1989'da "Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı" kurulmuştur. 1994'de ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları yüksek lisans programı;

1993'de İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı; 1996'da Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı ve 1999'da Ege Üniversitesi Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı kadın araştırmaları için açılan akademik kurumlardır.

1991'de Muğla'ya ilk kadın vali olan Lale Aytaman atanmış; 1993'de ilk kadın Başbakan Tansu Çiller hükümetini kurmuştur. 1990'lar süresince hem ülke içinde geniş katılımlı kadın kongreleri yapılmış hem de yurtdışındaki uluslararası kadın kongrelerine Türkiye'den geniş katılımlı gruplar gönderilmiştir. Sembolik gibi algılansa da, kadınlar Türkiye'de tepe noktalarda görev almaya başlamışlardır. 2002'de Profesör Aysel Çelik'in ilk Adalet Bakanı yapılması, 2005'de Tülay Tuğcu'nun Anayasa Mahkemesi Başkanı olması, 2007'de Arzuhan Doğan Yalçındağ ve 2010'da Ümit Boyner'in TÜSİAD Başkanlığına getirilmesi bunlara örnek olarak verilebilir.

Kadın araştırmalarında yüksek lisans tezlerinin sayıca fazla olması, bu kademede bulunan öğrenci sayısının çokluğu, üniversitedeki piramit yapısı, doktora çalışmalarının daha uzun süreli ve yoğun çalışma gerektirmesi ve alanlara özgü daha teknik konuların tercih edilmesiyle açıklanabilir. 1996, 1999, 2001, 2004 ve 2007 yıllarındaki sınırlı sayıda çalışma dışında sanatta yeterlilik çalışmasına rastlanmamıştır. Bu sanatta yeterlik çalışmalarının sayıca az olmasından kaynaklanabilir.

Gerek yüksek lisans gerekse doktora tezlerinin danışmanlıklarını çoğunlukla profesör unvanına sahip öğretim üyeleri yapmıştır. Bunu sırasıyla yardımcı doçent ve doçent unvanlı öğretim üyeleri izlemiştir. Bunu üniversitelerdeki mevcut öğretim üyesi potansiyeliyle açıklamak mümkün olabilir. Tezlerin yoğunlukla yapıldığı üniversiteler eski ve köklü üniversitelerdir ve bu üniversitelerde profesör sayısı daha fazladır.

Cinsiyetlerine bakıldığında tez yazarlarının büyük çoğunluğunun kadın olduğu ve 1017 kadın yazar sayısının, 174 erkek yazarların sayısının neredeyse altı katı olduğu görülmüştür. Bu da kadının kendisiyle ilgili çalışmalara verdiği önemin artışıyla açıklanabilir. Buna karşın erkek danışman sayısı, kadın danışman sayısından az bir farkla da olsa daha fazladır. Bu da hâlihazırda erkek öğretim üyesinin kadınlara oranla fazla olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca erkek öğretim üyelerinin konuya sıcak baktıklarının göstergesi de olabilir. Tez çalışmaları, yazıldıkları dil açısından değerlendirildiğinde Türkçe tezleri İngilizce tezler izlemektedir. Almanca ve Fransızca tez çalışmalarının sayısı ise oldukça sınırlıdır. Bazı üniversitelerin öğretim dilinin İngilizce olması veya tezin yapıldığı bilim dalının Uluslararası İlişkiler, Batı Dilleri ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı vb. İngilizce ile doğrudan ilişkili bölümler olması bu bölümlerde tez dilinin İngilizce olmasını sağlamıştır.

Kadınla ilgili en çok tez Ankara Üniversitesi'nde yapılmış onu sırasıyla İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve ODTÜ izlemiştir. Ankara Üniversitesi kadın konusuyla ilgili tüm konu başlıklarında tez araştırmalarının yapıldığı tek üniversitedir. Bunda hiç kuşkusuz adı geçen üniversitede Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin varlığı önemli bir etkidir.

Sosyo-kültürel açıdan kadın ile ekonomi ve kadın en çok çalışılan konu başlıkları olmuştur. Tablodaki bütün üniversiteler için bu durum geçerliken Ankara Üniversitesi, din ve kadın, İstanbul Üniversitesi ekonomi ve kadın, Gazi Üniversitesi eğitim ve kadın, Marmara ve Boğaziçi Üniversitesi tarihsel süreçte kadın, Hacettepe Üniversitesi ise sağlık ve kadın konusunda en çok tezin hazırlandığı üniversiteler olmuştur.

Üniversitelerin yoğunlaştıkları çalışma alanlarında, üniversitenin bulunduğu şehir ve üniversitenin sosyo-kültürel yapısı, üniversitenin akademik personel profili, tez yazarlarının ve akademik birimlerinin yeterliliği gibi etkenlerin etkisi olmuş olabilir.

Daha önceki yıllarda az sayıda yapılmasına rağmen "eğitim ve kadın", "hukuk ve kadın", "sağlık ve kadın" ile "yabancı ülkelerde kadın" konularındaki ciddi artış 2000'li yıllara raslamaktadır. Cinsellik ve kadın konusunda ilk çalışmanın 2003 yılında yapılması da dikkat çekmektedir. 2000'li yıllar sonrası toplumsal, ekonomik, kültürel ve bilimsel açılardan gelişmişlik düzeyinin artması, insan haklarına vurgunun Türkiye'de yaygınlık kazanması, daha fazla araştırmacının kadın konusuyla ilgilenmesi, çalışılmış konuların çalışılmak istenmemesi gibi nedenler kadın üzerine farklı açılardan çalışma yapılması gereğini ortaya koymuş olabilir. Bu çeşitlilik; konuya farklı disiplinlerden bakılması toplumsal gelişmenin ve kadının toplumdaki hak ettiği yeri almasının bir bütünsellik içinde olması bakımından önem taşımaktadır.

Berktaş'ın belirttiği gibi kadın sorunu tarihsel-toplumsal sorundur ve bilimsel değerlendirmeler bağlamında çözümlenmesi gerekmektedir. Bu anlamda ideolojik, söylemsel ve yüzeysel olmaktan uzak durulmalı, her geçen gün daha da gelişen bilimsel yöntemleri ölçüt alan, kadın sorunlarını derinlemesine inceleyen ve çözüm öneren araştırma ve tez çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Nitekim Yıldız Ecevit'e göre akademik çalışmalar kuramsal ve politik yönleriyle kurumsal yapılardaki bilinci değiştirerek ülke politikalarındaki kadına yönelik düşünce ve davranış kalıplarının değişmesine neden olmuştur (Kökalan, 2007).

1980'lerden sonra ekonomik, sosyal, siyasal değişim ve dönüşümlere paralel olarak pek çok alanda olduğu gibi kadın çalışmalarında da artış hızlanmış, 1987'den sonra kadın konulu tezlerde net bir artışın olduğu belirlenmiştir. 2000'li yıllarda tezlerin sayıları arttığı gibi, tez konusu çeşitliliği de artmıştır. Tez yazarlarının büyük çoğunlukla kadın olması, kadın sorununun yine kadınlar tarafından önemsendiği ve çözüme kavuşturulmak istendiğinin bir göstergesi olmaktadır. Tez çalışmalarında sosyo-kültürel açıdan kadın konusunda yoğunlaşılması bu alanda kadınların sorunlarının yoğunluğuna işaret etmektedir.

Bu araştırmanın bulgularından hareketle yakın süreçte kadınlarla ilgili yüksek lisans ve doktora araştırma sayısının üniversite sayısına, bu konu alanıyla ilgilenen akademisyen sayısına ve lisansüstü programlarının artışına paralel olarak artacağı düşünülmektedir.

Araştırmaların bulgularından hareketle şu önerilere yer verilebilir: Yapılacak çalışmalarda nitelik sorusuna da yanıt aranması açısından, kadın tezlerine ilişkin derinlemesine içerik analizleri yapılabilir. Tezlerin yaklaşık yarısından çoğunun sosyo-kültürel açıdan kadın konulu olmasının nedenleri, kadın politikaları ışığında araştırılabilir. Kadını konu alan makale ve kitapların dağılımı çıkarılıp, içerik analizleri yapılabilir. Böylece Türkiye'nin kadın konulu araştırma haritası çıkarılabilir, hazırlanan kadın konulu tezlerin ve yapılan araştırmaların hangi bilim dalındaki alan uzmanları tarafından ve hangi enstitülerde yapıldığı araştırılabilir.

NOT (NOTICE)

Bu çalışmanın bir bölümü 13-16 Ekim 2009'da Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından düzenlenmiş olan Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi'ne bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Çaha, C., (1948), *Tarih Boyunca Harp ve Kadın*, Ankara, ASFB Basımevi.
2. Çakır, S., (1996), *Kadın Çalışmaları Bilimde Neleri, Nasıl Sorguluyor?*, *İnsan, Toplum, Bilim*, İstanbul; Kavram Yayınevi, ss. 305-316.
3. Darga, M., (1976), *Eski Anadolu'da Kadın*, İstanbul; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını.
4. Ecevit, Y., (1996). *Türkiye'de Kadın Çalışmaları: Durum Sorunlar ve Gelecek*, Akademik Yaşamda Kadın. Ankara; Alman Kültür İşleri Kurulu.
5. Iggers, G.G., (2000). *Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme: Yirminci Yüzyılda Tarih Yazımı*. İstanbul; Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
6. Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı-KEKBMV (2006). *Kadın Konulu Kitaplar Bibliyografyası (KKKB) 1729-2002*. İstanbul; İletişim Yayınları.
7. Kayasü, S., (1997). *Değişen Dünya Düzenleri Değişen Kadınlar: Toplumsal Cinsiyetin Değişen İçeriği*, *Toplum ve Bilim*, Sayı. 75, ss. 170-182.
8. Kızılçelik, S., (2001). *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*. Ankara; Anı Yayıncılık.
9. Kökalan, F., (2002). *1980 Sonrası Türkiye'de Kadın Çalışmaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Muğla Üniversitesi.
10. KSGM, (2010). *Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Tarihçesi*, http://www.ksgm.gov.tr/gmh_tarihce.php (18.05.2010).
11. Taşkiran, T., (1973). *Cumhuriyet'in 50. Yılında Türk Kadın Hakları*. Ankara; Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. yıl dönümü Yayınları, No:5.
12. Tekeli, Ş., (1995). *1980'ler Türkiye'sinde Kadınlar*. İstanbul; İletişim yayınevi.
13. Tezer, H.V. ve İnan, A., (1975). *Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri*. Ankara; Millî Eğitim BakanlığıYayınları.
14. Uluçay, Ç., (1956). *Harem'den Mektuplar*, cilt. I, İstanbul.
15. Yıldırım A. ve Şimşek, H., (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara; Seçkin Yayıncılık.